

Näyttötutkinnon perusteet

**LIKUNNAN
AMMATTITUTKINTO
2006**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Dno **39/011/2006**
MÄÄRÄYS **Velvoittavana
noudatettava**
Päivämäärä **25.9.2006**
Voimassaoloaika
1.12.2006 alkaen toistaiseksi
Säännökset, joihin toimivalta
Määräyksen antamiseen perustuu
L 631/1998 13 § 2 mom
Kumoaa määräyksen nro **12/011/2004**
Muuttaa määräystä nro

LIIKUNNAN AMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt liikunnan ammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.12.2006 lukien toistaiseksi.

Tutkintoon tai sen osaan valmistavan koulutuksen järjestäjän on laadittava ja hyväksyttävä koulutusta varten opetussuunnitelma noudattaen, mitä näissä tutkinnon perusteissa on määrätty. Ammattitaidon näytöt on järjestettävä osana valmistavaa koulutusta.

Tutkintotoimikunta, tutkinnon järjestäjä ja koulutuksen järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Pääjohtaja

Kirsi Lindroos

Ylitarkastaja

Pertti Pitkänen

SISÄLLYSLUETTELO

1	Luku	
	NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET	9
	1 § Näyttötutkinnot	9
	2 § Näyttötutkintoihin valmistava koulutus	9
	3 § Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintosuoritusten arvioinnin yleiset perusteet	9
2	Luku	
	LIIKUNNAN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN	10
	1 § Tutkinnon osat	10
3	Luku	
	LIIKUNNAN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET	11

AIKUISLIIKUNNAN OSAAMISALA

1 §	Toimintaympäristön hallinta	11
	a) Ammattitaitovaatimukset	11
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	11
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	13
2 §	Terveyttä edistävä liikunta	14
	a) Ammattitaitovaatimukset	14
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	14
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	17
3 §	Aikuisliikunnan ohjaaminen	17
	a) Ammattitaitovaatimukset	17
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	17
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	20
4 §	Yrittäjyys	20
	a) Ammattitaitovaatimukset	20
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	20
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	22

LASTEN LIIKUNNAN OSAAMISALA

5 §	Toimintaympäristön hallinta	22
	a) Ammattitaitovaatimukset	22
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	22
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	14

6 §	Terveyttä edistävä liikunta	25
	a) Ammattitaitovaatimukset	25
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	25
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	27
7 §	Lasten liikunnan ohjaaminen	27
	a) Ammattitaitovaatimukset	27
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	27
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	32
8 §	Yrittäjäyys	33
	a) Ammattitaitovaatimukset	33
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	33
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	34

LIIKUNTA- JA OHJELMAPALVELUJEN OSAAMISALA

9 §	Toimintaympäristön hallinta	35
	a) Ammattitaitovaatimukset	35
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	35
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	36
10 §	Terveyttä edistävä liikunta	37
	a) Ammattitaitovaatimukset	37
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	37
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	39
11 §	Liikunnan ohjaaminen	39
	a) Ammattitaitovaatimukset	39
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	39
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	41
12 §	Yrittäjäyys	42
	a) Ammattitaitovaatimukset	42
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	42
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	43
13 §	Liikunta- ja ohjelmapalvelujen tuottaminen	44
	a) Ammattitaitovaatimukset	44
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	44
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	45

SEURATOIMINNAN OSAAMISALA

14 §	Toimintaympäristön hallinta	46
	a) Ammattitaitovaatimukset	46
	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	46
	c) Ammattitaidon osoittamistavat	47
15 §	Terveyden edistäminen seuratoiminnassa	48
	a) Ammattitaitovaatimukset	48

b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	48
c) Ammattitaidon osoittamistavat	49
16 § Liikunnan ohjaaminen ja valmennus seuratoiminnassa	49
a) Ammattitaitovaatimukset	49
b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	49
c) Ammattitaidon osoittamistavat	52
17 § Yrittäjyys	52
a) Ammattitaitovaatimukset	52
b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	52
c) Ammattitaidon osoittamistavat	53
18 § Seuratoiminnan hallinta	54
a) Ammattitaitovaatimukset	54
b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit	54
c) Ammattitaidon osoittamistavat	55

Liite Liikunnan ammattitutkinnon arvoperusta ja työn kuvaus

NÄYTTÖTUTKINTOJEN TEHTÄVÄT JA TAVOITTEET

1 § Näyttötutkinnot

Näyttötutkinnot ovat ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomia. Koulutuksessa, työelämässä ja harrastuksissa hankittua osaamista käsitellään yhtenä kokonaisuutena siten, että osaaminen voidaan hyödyntää tutkinnoissa vaaditun ammattitaidon näytöissä.

Näyttötutkinnot ovat rakenteeltaan modulaarisia. Ne muodostuvat työelämästä ja sen kehittymistarpeista johdetuista tehtäväkokonaisuuksista, joille on ominaista toiminnallisen ja tiedollisen perustan yhteisyys, ammattitaidon monipuolisuus sekä työprosessin ja sen tulosten yhdentyminen. Tutkinnon osa muodostaa ammattipätevyyyden osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi ja arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Näytöt järjestetään ja suoritetaan joustavasti tutkinnon osa kerrallaan. Koko tutkinnon sijasta tavoitteena voi olla myös tietyn tai tiettyjen tutkinnon osien suorittaminen.

Ammattitaitovaatimusten kuvauksen perustana on pätevyystyyppitys, jonka katsotaan parhaiten soveltuvan ammattialalle. Kuvauksessa keskitytään ammatin ydintoimintojen vaatimuksiin, toimintaprosessien hallintaan ja laaja-alaiseen ammattikäytäntöön. Vaatimukset kattavat myös työelämässä tarvittavan kielitaidon ja sosiaaliset valmiudet.

2 § Näyttötutkintoihin valmistava koulutus

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei muodollisesti voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin erilaisen valmistavan koulutuksen yhteydessä.

Valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee vahvistaa opetussuunnitelma tutkinnojen perusteiden mukaisesti. Koulutus ja siihen sisältyvät näytöt on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Koulutuksen järjestäjän velvollisuutena on järjestää näytöt osana valmistavaa koulutusta. Opiskelijan velvollisuutena on osallistua näytöihin osana opintojaan.

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettavaan perustutkintoon sisältyvät yhteiset opinnot eivät ole pakollisia koulutuksessa, joka valmistaa näyttötutkintona suoritettavaan perustutkintoon. Niiden tavoitteet tulee ottaa kuitenkin soveltuvin osin huomioon opetussuunnitelmassa ja opetuksen järjestämisessä.

3 § Ammattitaidon osoittamistapojen ja tutkintosuoritusten arvioinnin yleiset perusteet

Näyttöjen arviointi edellyttää järjestelmällistä aineiston keräämistä, päätöksentekoa ja dokumentointia tutkinnon suorittajan ammatillisista ja työtoimintavalmiuksista suhteessa tutkinnon perusteissa määriteltyihin ammattitaitovaatimuksiin ja arvioin-

tikriteereihin. Arvioinnin painopisteen tulee olla tekemisessä ja työssä toimimisessa. Taito tai osaaminen on arvioitava pääsääntöisesti suoraan vastaavasta työtoiminnasta.

Näyttöympäristön tulee olla todellinen tai mahdollisimman realistinen. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä kuten havainnointia, haastatteluja, kyselyjä, aikaisempia dokumentoituja näyttöjä sekä itse- ja ryhmäarviointia. Näytöt tulee järjestää tutkinnon osittain siten, että niissä voidaan arvioida ammatinhallinnan kannalta keskeisten tavoitteiden saavuttamista.

Arvioinnin kohteilla ilmaistaan osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityisesti huomiota. Huomio tulee kiinnittää ydintaitoihin, työn perustana olevan tiedon hallintaan, työmenetelmien, työvälineiden ja materiaalien hallintaan sekä työprosessin hallintaan. Sekä arvioinnin kohteet että kriteerit johdetaan vastaavan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteisiin perustuvat arviointikriteerit kuvaavat ja täsmentävät eritasoisia suorituksia. Kriteereillä ilmaistaan kynnykset, joiden avulla erotellaan eritasoiset suoritukset.

2 Luku

LIIKUNNAN AMMATTITUTKINNON MUODOSTUMINEN

1 § Tutkinnon osat

Liikunnan ammattitutkinto muodostuu yhden osaamisalan kaikista tutkinnon osista.

Aikuisliikunnan ja lasten liikunnan osaamisaloissa on kummassakin neljä pakollista tutkinnon osaa. Liikunta- ja ohjelmalvelujen ja seuratoiminnan osaamisaloissa on kummassakin viisi pakollista tutkinnon osaa. Tutkinto on suoritettu, kun yhden osaamisalan kaikki tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

Osaamisalat ja tutkinnon osat ovat seuraavat:

AIKUISLIIKUNNAN OSAAMISALA

- Toimintaympäristön hallinta
- Terveyttä edistävä liikunta
- Aikuisliikunnan ohjaaminen
- Yrittäjyys

LASTEN LIIKUNNAN OSAAMISALA

- Toimintaympäristön hallinta
- Terveyttä edistävä liikunta
- Lasten liikunnan ohjaaminen
- Yrittäjyys

LIIKUNTA- JA OHJELMAPALVELUJEN OSAAMISALA

Toimintaympäristön hallinta
Terveyttä edistävä liikunta
Liikunnan ohjaaminen
Yrittäjyys
Liikunta- ja ohjelmapalvelujen tuottaminen

SEURATOIMINNAN OSAAMISALA

Toimintaympäristön hallinta
Terveyden edistäminen seuratoiminnassa
Liikunnan ohjaaminen ja valmennus seuratoiminnassa
Yrittäjyys
Seuratoiminnan hallinta

3 Luku

LIIKUNNAN AMMATTITUTKINNOSSA VAADITTAVA AMMATTITAITO JA ARVIOINNIN PERUSTEET

AIKUISLIIKUNNAN OSAAMISALA

1 § Toimintaympäristön hallinta

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon suorittaja tuntee ja osaa perustella liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">tuntee pääpiirteissään tärkeimmät liikunta-alan säädökset (liikuntalaki, kuntalaki, kansanterveyslaki, työturvallisuuslaki, yhdistyslaki) ja osaa ottaa ne huomioon työssääntuntee pääpiirteissään liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen, hallinnollisen rakenteen (valtio, kunnat ja järjestöt) ja päätöksenteon sekä rahoitusjärjestelmät.
Tutkinnon suorittaja tuntee liikuntaan liittyvän yhdyskuntarakenteen ja hyvän liikuntaympäristön edellytykset.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">tuntee kunnan viranomaisten roolin liikuntaympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa olla mukana suunnittelu- prosessissa ja tehdä siinä ehdotuksia • osaa soveltaa aikuisliikuntaan liittyvää tietoa esteettömän, turval- lisen, viihtyisän ja liikkumaan aktivoivan toimintaympäristön suunnittelussa • tuntee ja osaa käyttää liikkumis- ympäristöä sekä lähiliikunta- ja liikuntapaikkoja omalla toiminta- alueellaan monipuolisesti • huomioi kestäväen kehityksen vaatimukset.
Tutkinnon suorittajalla on riittävä kirjallinen ja suullinen esitystaito.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • esittää asiansa vakuuttavasti eri- laisissa työhön liittyvissä tilanteissa omalla äidinkielellään • hallitsee työnsä edellyttämän asiakirjoittamisen äidinkielellään • osaa kommunikoida työnsä edellyt- tämällä tavalla vähintään yhdellä vieraalla kielellä.
Tutkinnon suorittaja tuntee liikunta- paikkojen turvallisuusvaatimukset ja ohjatun liikunnan vakuutusikäntö.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä liikunta- paikkojen hoitajien kanssa • hallitsee ensiaputaidot SPR:n EA 1:n tasolla • ymmärtää ohjaajavastuun ja nou- dattaa ohjatun liikunnan vakuutus- käytäntöjä • tuntee Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmopalveluiden turvallisuudesta toimintansa edellyttämässä laajuus- dessa ja osaa laatia turvallisuus- suunnitelman yhteen liikunta- paikkaan tai -tapahtumaan.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia yhteistyössä liikunnan paikallisten sidosryhmien ja liikunnan palvelu- verkostojen kanssa omalla toiminta- alueellaan.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä seuraavan tyyppisten organisaatioiden kanssa moniammatillisuuden periaatteella: <ul style="list-style-type: none"> – liikunta- ja urheilujärjestöt sekä muut kansalaisjärjestöt

	<ul style="list-style-type: none"> – kunnan toimialat ja -alueet (liikunta- ja vapaa-aikatoimi, sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotoimi, opetustoimi, tekninen toimi) – kansalais- ja työväenopistot sekä seurakunnat – yksityiset palvelujentuottajat.
Tutkinnon suorittajalla on työnsä edellyttämät tietotekniset valmiudet.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää työnsä edellyttämällä tavalla tietokonetta, sähköpostia ja muita sähköisiä viestimiä.
Tutkinnon suorittaja osaa projektinhallinnan perusteet.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia projektisuunnitelman • osaa johtaa projektin toteuttamista • osaa arvioida projektia ja sen tulosta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Toimintaympäristön hallintaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön tehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin. Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Näyttö voi olla esimerkiksi laajahkon työhön liittyvän hankkeen toteuttaminen.

Työntekijä- ja opettajaedustajan lisäksi näyttöjen arvioinnissa on käytettävä liikunta-alan esimies- tai johtotehtävissä työskentelevää henkilöä. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

2 § Terveyttä edistävä liikunta

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja osaa hankkia tietoa luotettavin menetelmin asiakkaan ja asiakasryhmän liikuntatarpeesta yhteistyössä asiakkaan kanssa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none">• osaa kartoittaa asiakkaan fyysisen aktiivisuuden tarkoituksenmukaisilla menetelmillä• tunnistaa liikunnan toteutumista edistäviä seikkoja (esimerkiksi asiakkaan perheeseen, työhön ja harrasteisiin liittyvä ajankäyttö, kiinnostuksen kohteet, välineet ja ulottuvilla olevat liikuntapalvelut)• osaa selvittää ja kirjata asiakkaan terveydelliset rajoitukset• osaa selvittää liikuntamuotoihin, -olosuhteisiin, liikunnan rasittavuuteen ja välineisiin liittyvät turvallisuusnäkökohdat• osaa tarvittaessa ohjata asiakkaan edelleen muille asiantuntijoille.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa laatia terveyttä edistävän liikuntasuunnitelman.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none">• täsmentää asiakkaan ja asiakasryhmän liikuntaan liittyvät terveystavoitteet• perustelee liikunnan, terveystavoitteiden ja terveyden väliset yhteydet asiakkaalle• selvittää asiakkaan terveyteen, terveystavoitteisiin ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvät yksilölliset tavoitteet• tuntee terveystavoitteiset liikuntasuositukset ja noudattaa niitä• tuntee terveystavoitteiden osa-alueet: kestävyyskunto, tuki- ja liikuntaelimistön kunto, motorinen kunto, aineenvaihdunta ja kehon koostumus• tuntee terveellisen ravitsemuksen perusteet ja osaa tarvittaessa antaa ravitsemusneuvontaa• ottaa huomioon yksilölliset terveystavoitteet liikuntaohjelman laatimisessa

	<ul style="list-style-type: none"> • sovittaa yhteen ohjatun ja itsenäisen fyysisen aktiivisuuden • ottaa huomioon asiakkaan fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden • ottaa huomioon ympäristön ja varusteiden soveltuvuuden, turvallisuuden ja hygieenisyyden.
Tutkinnon suorittaja osaa ottaa huomioon terveyttä edistävän liikunnan vaatimukset liikuntatilanteiden ohjauksessa.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa ohjata ryhmän valmistautumisen, tiedottaa liikuntaan liittyvistä riskeistä, antaa verryttelyohjeen ja tarvittaessa ohjeen harjoittelun keskeyttämisestä • varmistaa riittävän ohjauksen ja osaa perustella sopivan liikunnan määrän ja tavan huomioiden asiakkaiden terveyden, osaamisen, tilat ja liikunnan tavoitteet.
Tutkinnon suorittaja osaa seurata ja arvioida liikunnan terveysvaikutuksia.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida liikunnan terveysvaikutusten toteutumista erilaisilla tavoilla ja kertoa niistä asiakkaalle • tunnistaa liikunnan esteet ja haitat • tukee asiakasta liikuntasuunnitelman toteuttamisessa ja osaa mukauttaa suunnitelmaa asiakkaan tarpeiden muuttuessa • osaa arvioida terveyskunnan muutoksia.
Tutkinnon suorittaja osaa arvioida ja kehittää ammattitaitoaan.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kuvata omaa toimintaansa ohjaavia arvoja ja ihmiskäsitystä • toimii asiakasta kunnioittavasti ja vastuullisesti ja ottaa huomioon asiakkaan kulttuurisen ja yksilöllisen taustan • osaa arvioida omaa toimintaansa ohjaajana ja tunnistaa omat kehittymistarpeensa • seuraa oman alansa kehitystä ja osaa hyödyntää alansa asiantuntija-verkostoja.

<p>Tutkinnon suorittaja osaa perustella liikuntaharjoittelun fyysiset vaikutukset sekä liikunnan psyykkisen ja sosiaalisen merkityksen.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää liikunnan fysiologisia vaikutuksia (esimerkiksi hengitys- ja verenkiertoelimistö sekä tuki- ja liikuntaelimistö) • ymmärtää liikunnan psyykkisen merkityksen • ymmärtää liikunnan sosiaalisen merkityksen.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa tukea asiakkaan omaehtoista liikuntaa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa toimia siten, että liikunta muodostaa osan työikäisten ja iäkkäiden arkielämää • pyrkii vaikuttamaan työikäisten ja iäkkäiden arkiliikunnan esteinä olevien asenteiden poistumiseen.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee työikäisten liikunnan perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietää työhyvinvoinnin ja työkyvyn osa-alueet • tietää työkykyä ylläpitävän toiminnan peruseriaatteet, lainsäädännön ja toteutustavat • ymmärtää liikunnan merkityksen osana työkykyä ylläpitävää toimintaa (työssä olijat, työttömät) • osaa soveltaa ergonomian peruseriaatteita työliikunnassa • ymmärtää yhteistyön merkityksen työntekijän, työyhteisön, työpaikan ja työterveyshuollon kanssa.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida työkykyä ylläpitävää liikuntaa työ- ja asiakaslähtöisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää joitakin työkyvyn osa-alueiden arviointimenetelmiä • tietää työn kuormittavuuden arvioinnin perusteet • osaa suunnitella ja ohjata elpymisliikuntaa, rentoutumista, työpaikkaliikuntaa, työmatkaliikuntaa ja vapaa-ajan liikuntaa työkyvyn tueksi • osaa käyttää ryhmäytymisen menetelmiä työyhteisöliikunnassa.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Terveyttä edistävää liikuntaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön työtehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin. Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

3 § Aikuisliikunnan ohjaaminen

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon suorittaja tuntee aikuisliikunnan perusteet ja osaa suunnitella liikunnanohjausta asiakaslähtöisesti.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none">• tuntee aikuisväestön liikunnalliset elintavat• ymmärtää liikunta- ja terveyskasvatuksen osana kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämistä• osaa selvittää ohjattavan liikuntatottumukset ja -motiivit ja liikunta-aidot haastattelemalla, havainnoimalla tai mittaamalla• ottaa vuorovaikutustilanteessa huomioon ohjattavan kulttuurisen ja yksilöllisen taustan• ottaa yksilön ja ryhmän tarpeet huomioon liikuntaohjelman suunnittelussa• luo avoimen ja kannustavan ilmapiirin ja myönteisen vuorovaikutuksen ohjattavien kanssa• auttaa ja neuvoo ohjattavia monipuolisen liikuntamuodon ja -ympäristön valinnassa• osaa tukea ja neuvoa asiakasta ylläpitämään ja edistämään liikunnallista taitoa osana toimintakykyä• laatii kirjallisen liikuntasuunnitelman yksittäiseen liikuntakertaan ja pidemmälle ajanjaksolle.
Tutkinnon suorittaja toimii liikunnanohjauksessa vastuullisesti.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none">• ottaa huomioon ja kunnioittaa yksilön ja ryhmän erilaisuutta ja yksityisyyttä liikunnan suunnitte-

	<p>lussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa tukea yksilön ja ryhmän itse-tuntoa liikunnan avulla ja ottaa tämän huomioon liikunnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä • toimii ohjaustilanteessa esimerkillisesti • noudattaa työnsä edellyttämiä vaitiolovelvollisuutta koskevia ohjeita ja määräyksiä sekä ammattieettisiä periaatteita • tunnistaa oman ammatillisen osaamisensa ja toimii sen rajoissa • tunnistaa omat arvonsa ja niiden merkityksen omassa toiminnassaan.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa ohjata yleisimpiä liikuntamuotoja ja suoritus-tekniikoita turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee ja osaa käyttää monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia ohjausmenetelmiä • hallitsee sanallisen ja ei-sanallisen viestinnän ohjaustilanteessa • osaa antaa palautetta yksilölle ja ryhmälle asianmukaisella tavalla ja erilaisin menetelmin • osaa eriyttää liikuntaa yksilön ja ryhmän tarpeet huomioiden.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee oppimisen ja opettamisen yleisiä periaatteita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa perustella valitsemansa ohjausmenetelmän oppimisen ja opettamisen näkökulmasta ja soveltaa sitä erilaisissa ohjaustilanteissa • osaa tukea elinikäistä oppimista käyttämällä aikuisille sopivia, monipuolisia opetusmenetelmiä ja eriyttämällä tehtäviä taitotason mukaan • osaa ohjaustilanteessa toimia tuloksellisesti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

<p>Tutkinnon suorittaja omaa riittävät vuorovaikutustaidot.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuuntelee ohjattavia ja ottaa huomioon heidän tarpeensa ja toiveensa • toimii kannustavasti, tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti ohjaustilanteessa.
<p>Tutkinnon suorittaja kehittää omaa ammattitaitoaan liikunnan ohjauksessa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kerätä, vastaanottaa ja hyödyntää palautetta työssään • osaa analysoida omaa työtään • osaa hankkia lisätietoa liikunnan ohjaamisesta ja hyödyntää sitä työssään.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida soveltavaa liikuntaa asiakaslähtöisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietää perustiedot terveyden ja toimintakyvyn muutoksista mm. sairauden, vaurion, vajaatoiminnan ja vajaakuntoisuuden yhteydessä • tietää yleisimmät sairaudet ja niiden aiheuttamat muutokset liikunta- ja toimintakyvyssä • osaa kohdata erilaisuutta ja ymmärtää liikunnan eriytyvät tavoitteet erilaisille ihmisille • osaa ottaa huomioon liikkujan toimintakyvyn, esteettömät tilat, apu- ja toimintavälineet ja avustamisen tarpeen liikuntaa soveltaessaan.
<p>Tutkinnon suorittaja tietää soveltavan liikunnan toimintamuodot.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee soveltavan liikunnan lainsäädäntöä, käsitteistöä ja historiaa • tuntee tärkeimmät erityisryhmien organisaatiot ja järjestöt • tuntee vammaiskilpaurheilua • tuntee erityisryhmien liikunnan kansainvälistä toimintaa.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida iäkkään liikkujan liikuntaa asiakaslähtöisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietää perusteet terveyden ja toimintakyvyn muutoksista ikääntyessä • tuntee liikunnan mahdollisuudet

	<p>terveyden ja toimintakyvyn edistämässä ja ylläpitämisessä</p> <ul style="list-style-type: none"> • tiedostaa asiakasryhmien heterogeenisyyden mm. terveyden, toimintakyvyn, arvojen ja kulttuuristen tekijöiden suhteen • osaa valita asiakkaan kanssa hänen tarpeidensa mukaisen liikuntaryhmän ja/tai yksilöllisen liikuntaohjelman • tuntee iäkkäille henkilöille sopivia liikuntasisältöjä • osaa suunnitella ja toteuttaa iäkkäälle henkilölle kuormituksetta sopivan harjoitusohjelman • osaa suunnitella ja toteuttaa iäkkäille henkilöille sujuvan toimintakokonaisuuden • osaa valita iäkkäille henkilöille sopivat välineet ja varmistaa niiden turvallisen käytön.
--	--

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Liikunnan ohjaamista arvioidaan käytännön työn, kirjallisten suunnitelmien ja muiden kirjallisten tuotosten ja suullisten perustelujen pohjalta. Näyttö voi olla esimerkiksi yksittäinen ohjaustilanne ja siihen liitetty pidempikestoinen ohjauskokonaisuus. Näyttöön kuuluu työsuunnitelma, joka arvioidaan ennen ohjausta. Liikunta-alan ohjaustehtävien kokemus on varmistettava arvioijien valinnassa. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

4 § Yrittäjyys

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää, mitä yrittäjyys ja itsenäinen ammatinharjoittaminen häneltä edellyttävät ja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida kriittisesti yrittäjävalmiuksiaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa yrittäjänä • huolehtii terveydestään ja hyvinvoinnistaan ja osaa laatia itselleen kehityssuunnitelman yrittäjänä • suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään.

<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää liike- ja palveluidean merkityksen sekä osaa kehittää ja arvioida erilaisia liike- ja palveluideoita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kuvata liike- tai palveluideansa sekä hahmottaa liiketoimintaympäristönsä • osaa arvioida liikeideansa vahvuuksia, heikkouksia sekä liiketoimintaympäristönsä uhkia ja mahdollisuuksia • ymmärtää kannattavuuden ja asiakaslähtöisyyden merkityksen liiketoiminnassa ja ottaa ne huomioon yritystoimintansa suunnittelussa sekä tuotekehityksessä.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee eri yritysmuotojen perusominaisuudet sekä tietää, kuinka vastuu eri yhtiömuodoissa jakaantuu.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa perustellusti arvioida eri yritysmuotoja ja niiden verotuskohtelua • tuntee yrityksen perustamiseen liittyvät olennaisimmat vaiheet ja niihin liittyvät asiakirjat sekä lakisääteiset ilmoitukset ja osaa laatia ne yhdessä asiantuntijan kanssa.
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää kustannuslaskennan ja budjetoinnin perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa erottaa muuttuvat ja kiinteät kustannukset toisistaan sekä osaa laatia budjetin • tuntee kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisimmät peruskäsitteet ja -periaatteet • tuntee palkanmaksuun ja verotukseen liittyvät käytännöt.
<p>Tutkinnon suorittaja on tietoinen yritystoiminnan eri rahoituslähteistä ja osaa arvioida yrityksen rahoitustarpeita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää kannattavuuden, vakavaraisuuden ja maksuvalmiuden merkityksen yrityksen taloudelliselle tilanteelle • osaa laatia kannattavuuslaskelman sekä rahoitussuunnitelman.

<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää markkinoinnin ja asiakaslähtöisyyden merkityksen.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia markkinointisuunnitelman • osaa hyödyntää markkinoinnin keinoja • osaa ottaa huomioon kaikki markkinointiviestinnän osa-alueet • osaa toimia asiakaslähtöisesti sekä kerätä ja hyödyntää asiakaspalautetta.
--	--

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Näyttö suoritetaan kirjallisina esityksinä ja keskusteluina siten, että keskeisen arviointiaineiston muodostaa kirjallinen liiketoimintasuunnitelma. Yrittäjyysosan suorittajalle laaditaan yritysideohahmotelman pohjalta henkilökohtainen näyttösuunnitelma, jossa määritellään täsmennetyt näyttödokumentit ja niiden laajuudet sekä tarvittavat kehitys- ja arviointikeskustelut sekä niiden ajankohdat. Näytön arvioijista vähintään yhden on oltava yritystoiminnan asiantuntija.

Yrittäjän ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tai jonkun muun ammatti- tai erikoisammattitutkinnon yrittäjyyttä tai yritystoimintaa koskevan tutkinnon osan suorittaminen otetaan soveltuvin osin huomioon tämän tutkinnon osan suorituksen henkilökohtaistamisessa.

LASTEN LIIKUNNAN OSAAMISALA

5 § Toimintaympäristön hallinta

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee ja osaa perustella liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee pääpiirteissään tärkeimmät liikunta-alan säädökset (liikuntalaki, kuntalaki, kansanterveyslaki, työturvallisuuslaki, yhdistyslaki) ja osaa ottaa ne huomioon työssään • tuntee pääpiirteissään liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen, hallinnollisen rakenteen (valtio, kunnat ja järjestöt) ja päätöksenteon sekä rahoitusjärjestelmät.

<p>Tutkinnon suorittaja tuntee liikuntaan liittyvän yhdyskuntarakenteen ja hyvän lasten liikuntaa tukevan liikuntaympäristön edellytykset.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee kunnan viranomaisten roolin liikuntaympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa • osaa olla mukana suunnittelu-prosessissa ja tehdä siinä ehdotuksia • osaa soveltaa lasten liikkumiseen liittyvää tietoa esteettömän, turvallisen, viihtyisän ja liikkumaan aktivoivan toimintaympäristön suunnittelussa • tuntee ja osaa käyttää liikkumisympäristöä sekä lähiliikunta- ja liikuntapaikkoja omalla toimintaluokallaan monipuolisesti • huomioi kestävä kehityksen vaatimukset.
<p>Tutkinnon suorittajalla on riittävä kirjallinen ja suullinen esitystaito.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • esittää asiansa vakuuttavasti erilaisissa työhön liittyvissä tilanteissa omalla äidinkielellään • hallitsee työnsä edellyttämän asiakirjoittamisen äidinkielellään • osaa kommunikoida työnsä edellyttämällä tavalla vähintään yhdellä vieraalla kielellä.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee liikuntapaikkojen turvallisuusvaatimukset ja ohjatun liikunnan vakuutusikäännöt.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä liikuntapaikkojen hoitajien kanssa • hallitsee ensiaputaidot SPR:n EA 1:n tasolla • ymmärtää ohjaajavastuun ja noudattaa ohjatun liikunnan vakuutusikäännöt • tuntee Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmalveluiden turvallisuudesta toimintansa edellyttämässä laajuudessa ja osaa laatia turvallisuus-suunnitelman yhteen liikuntapaikkaan tai -tapahtumaan.

<p>Tutkinnon suorittajan osaa toimia yhteistyössä liikunnan paikallisten sidosryhmien ja toimintaverkoston kanssa lasten liikunnan edistämiseksi.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä eri lasten liikunnan organisaatioiden kanssa moniammatillisuuden periaatteella (esim. liikunta- ja urheilujärjestöt ja muut kansalaisjärjestöt, kunnan eri viranomaiset, seurakunnat) • kuuntelee lasten huoltajien aloitteita ja ottaa ne huomioon ammatillisesti ja lapsen edun mukaisesti • toimii yhteistyössä päivähoiton, iltapäiväkerhojen ja vastaavien liikunnan toimijoiden kanssa • tuntee lasten urheilun eettisistä linjauksista käytävää yleistä keskustelua ja toimii yleisesti hyväksytyjen eettisten linjausten mukaisesti.
<p>Tutkinnon suorittajalla on työnsä edellyttämät tietotekniset valmiudet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää työnsä edellyttämällä tavalla tietokonetta, sähköpostia ja muita sähköisiä viestimiä.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa projektinhallinnan perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia projektisuunnitelman • osaa johtaa projektin toteuttamista • osaa arvioida projektia ja sen tulosta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Toimintaympäristön hallintaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön tehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin. Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Näyttö voi olla esimerkiksi laajahkon työhön liittyvän hankkeen toteuttaminen.

Työntekijä- ja opettajaedustajan lisäksi näyttöjen arvioinnissa on käytettävä liikunta-alan esimies- tai johtotehtävissä työskentelevää henkilöä. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja osaa hankkia tietoa luotettavin menetelmin lasten ja lapsiryhmien liikuntatarpeesta yhteistyössä lasten ja heidän vanhempiansa kanssa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kartoittaa lapsen fyysisen aktiivisuuden ja liikunnallisen tason tarkoituksenmukaisilla menetelmillä • tunnistaa lasten liikunnan edistämistä tukevia seikkoja, esim. kiinnostuksen kohteet, välineet ja ulottuvilla olevat liikuntamahdollisuudet • osaa selvittää ja kirjata lapsen terveydelliset rajoitukset • osaa selvittää liikuntamuotoihin, olosuhteisiin, liikunnan rasittavuuteen ja välineisiin liittyvät turvallisuusnäkökohdat • osaa tarvittaessa ohjata asiakkaan edelleen muille asiantuntijoille.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa laatia lapselle terveyttä edistävän liikuntasuunnitelman.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • täsmentää lapsen ja lapsiryhmän liikuntaan liittyvät terveystavoitteet • perustelee liikunnan, terveystavoitteiden ja terveyden väliset yhteydet lapselle tai lapsiryhmälle • selvittää lapsen terveyteen, terveystavoitteiden ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvät yksilölliset tavoitteet • tuntee terveystavoitteiset lasten liikunnan suositukset ja noudattaa niitä • tuntee terveystavoitteiden osa-alueet: kestävyyskunto, tuki- ja liikuntaelimistön kunto, motorinen kunto, aineenvaihdunta ja kehon koostumus • tuntee lasten terveellisen ravitsemuksen perusteet ja osaa tarvittaessa antaa ravitsemusneuvontaa • ottaa huomioon yksilölliset terveystavoitteet liikuntaohjelman laatimisessa

	<ul style="list-style-type: none"> • sovittaa yhteen ohjatun ja itsenäisen fyysisen aktiivisuuden • ottaa huomioon lapsen tai lapsiryhmän fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden • ottaa huomioon ympäristön ja varusteiden soveltuvuuden, turvallisuuden ja hygieenisyyden.
Tutkinnon suorittaja osaa ottaa huomioon terveyttä edistävän liikunnan vaatimukset lasten liikuntatilanteiden ohjauksessa.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa ohjata ryhmän valmistautumisen, tiedottaa liikuntaan liittyvistä riskeistä, antaa verryttelyohjeen ja tarvittaessa ohjeen harjoittelun keskeyttämisestä • varmistaa riittävän ohjauksen ja osaa perustella sopivan liikunnan määrän ja tavan huomioiden lasten terveyden, osaamisen, tilat ja liikunnan tavoitteet.
Tutkinnon suorittaja osaa seurata ja arvioida liikunnan terveystaakkoja.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida liikunnan terveystaakkojen toteutumista erilaisilla tavoilla ja kertoa niistä ohjaamalleen lapselle tai lapsiryhmälle • tunnistaa liikunnan esteet ja haitat • tukee lasta liikuntasuunnitelman toteuttamisessa ja osaa mukauttaa suunnitelmaa lapsen tai lapsiryhmän tarpeiden muuttuessa • osaa arvioida terveystaakkojen muutoksia.
Tutkinnon suorittaja osaa arvioida ja kehittää ammattitaitoaan.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kuvata omaa toimintaansa ohjaavia arvoja ja ihmiskäsitystä • toimii lasta kunnioittavasti ja vastuullisesti sekä ottaa huomioon lapsen kulttuurisen ja yksilöllisen taustan • osaa arvioida omaa toimintaansa ohjaajana ja tunnistaa omat kehittymistarpeensa • seuraa oman alansa kehitystä ja osaa

	hyödyntää alansa asiantuntija-verkoston.
Tutkinnon suorittaja osaa perustella liikuntaharjoittelun fyysiset vaikutukset sekä liikunnan psyykkisen ja sosiaalisen merkityksen.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää liikunnan fysiologisia vaikutuksia (esimerkiksi hengitys- ja verenkiertoelimistö sekä tuki- ja liikuntaelimistö) • ymmärtää liikunnan psyykkisen merkityksen • ymmärtää liikunnan sosiaalisen merkityksen.
Tutkinnon suorittaja osaa tukea asiakkaan omaehtoista liikuntaa.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • osaa toimia siten, että liikunta muodostaa osan lasten arkielämää • pyrkii vaikuttamaan lasten arki-liikunnan esteinä olevien asenteiden poistumiseen.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Terveyttä edistävää liikuntaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön työtehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin. Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

7 § Lasten liikunnan ohjaaminen

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella liikunnanohjausta lapsilähtöisesti.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa omat arvonsa ja niiden merkityksen toiminnassaan • ottaa yksilön ja ryhmän tarpeet huomioon liikuntaohjelman suunnittelussa • osaa tukea yksilön ja ryhmän itsetuntoa liikunnan avulla ja ottaa tämän huomioon liikunnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä • osaa eriyttää ohjaamistaan ja huomioida erilaiset lapset ohjauksessaan

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa ohjata erityistä tukea ja kasvatasta tarvitsevien lasten sekä eri vammais-, kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten liikuntaa osana omaa työtään • osaa arvioida eri kilpailutapojen ja kilpailujärjestelmien soveltuvuutta lapsille ja kehittää niitä lapsilähtöisiksi.
Tutkinnon suorittaja toimii liikunnan-ohjauksessa vastuullisesti.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon ja kunnioittaa yksilön ja ryhmän erilaisuutta ja yksityisyyttä liikunnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä • toimii ohjaustilanteessa esimerkillisesti • noudattaa työnsä edellyttämiä vaito-olovelvollisuutta koskevia ohjeita ja määräyksiä sekä ammattieettisiä periaatteita.
Tutkinnon suorittaja omaa riittävät vuorovaikutustaidot.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuuntelee ohjattavia ja ottaa huomioon heidän tarpeensa ja toiveensa • toimii kannustavasti, tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti ohjaustilanteessa • luo avoimen ja kannustavan ilmapiirin ja myönteisen vuorovaikutuksen ohjattavien kanssa • osaa antaa palautetta yksilölle ja ryhmälle asianmukaisella tavalla ja erilaisin menetelmin • osaa huomioida lapsen kehitystason esimerkiksi tehtävänannossa ja muissa vuorovaikutustilanteissa.
Tutkinnon suorittaja tuntee oppimisen ja opettamisen yleisiä periaatteita.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa perustella valitsemansa ohjausmenetelmän oppimisen ja opettamisen näkökulmasta ja soveltaa sitä erilaisissa ohjaustilanteissa • osaa ohjaustilanteessa toimia tulok-

	<p>sellisesti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia kirjallisen liikuntasuunnitelman yksittäiseen liikuntakertaan ja pidemmälle ajanjaksolle.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee lapsilähtöisiä ohjaamisen tapoja, osaa ohjata perusliikuntamuotoja turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti sekä hallitsee ja osaa soveltaa lasten liikunnan sisältöjä.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää eri ohjaustapoja tilanteen mukaan ja vaihtelevissa olosuhteissa • osaa käyttää leikkiä liikunnan toteutuksessa • osaa organisoida liikuntatilanteen niin, että mahdollisimman moni lapsi liikkuu aktiivisesti suuren osan käytettävissä olevasta ajasta • osaa ohjata erityistä tukea ja kasvatus tarvitsevien lasten sekä eri vammais-, kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten liikuntaa osana omaa työtään • hallitsee useita monipuolisesti perustaitoja harjaannuttavia leikkejä, pelejä ja harjoitteita erilaisilla välineillä sisätiloissa sekä ulkotiloissa eri vuodenaikoina.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa tukea lapsen sosiaalis-emotionaalista, tiedollista ja fyysismotorista kasvua ja kehitystä.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida lapsen kehitystason mukaista kykyä toimia ryhmässä • osaa ohjata lasta tunteiden ilmaisussa ja hallinnassa • kunnioittaa lasta yksilönä ja huolehtii kaikkien ohjauksessa olevien tasavertaisesta kohtelusta • ymmärtää liikunnan merkityksen lapsen muun oppimisen edellytyksenä ja osaa välittää tietoa siitä • osaa havainnoida lapsen kehohallinta- ja perustaitoja (mm. kieriminen, pyöriminen, kävely, juoksu, kiipeäminen, hyppy, heitto, kiinniotto jne.) ja tukea niiden kehittymistä sekä osaa hyödyntää ko. tietoa liikuntaa suunnitellessaan.

<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee taidon opettamisen perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee perustaitojen oppimisen vaiheet • tietää taidon osatekijät ja osaa suunnitella ja toteuttaa liikuntaa niin, että se tukee lapsen taitojen oppimista.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee musiikin ja rytmin käytön liikunnanohjauksen tukena.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee ja osaa käyttää tai havainnollistaa erilaisia tapoja liikua musiikin tahdissa ja eri rytmeissä • osaa käyttää musiikkia rytmikyvyn kehittämisen tukena • osaa soveltaa musiikkileikkejä ja -harjoitteita lapsille sopiviksi.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee voimistelun perusteet ja lapsille sopivia harjoitteita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee ja osaa näyttää tai havainnollistaa erilaisia voimisteluliikkeitä • osaa useita tasapaino-, notkeus-, voima- ja ketteryyssiikkeitä ja hyödyntää niitä koordinaatiokyvyn kehittämisessä • osaa hyödyntää erilaisia välineitä voimisteluharjoitteiden monipuolittamiseksi ja kehitellä leikkejä, joissa käytetään koko kehoa.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee vähintään yhden kenttäpelin, tarkkuuspelin, pallottelupelin ja lyöntipelin perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee ja osaa näyttää tai havainnollistaa valitsemiensa pelien perustekniikat • osaa useita palloiluun sopivia yksilö-, pari- ja ryhmäleikkejä sekä osaa muunnella niitä • osaa soveltaa leikkipelejä, pienpelejä, sovellettuja pelejä ja viitepelejä sekä valitsemiensa täysimuotoisten pelien periaatteet • osaa hyödyntää ja kehitellä monipuolisesti erilaisia välineitä palloilun opetukseen ja huolehtia niiden turvallisuudesta

	<ul style="list-style-type: none"> • osaa luoda vuorovaikutteisen ilmapöirin ja pohjan hyvälle joukkuehengelle.
Tutkinnon suorittaja hallitsee lapsille sopivan luontoliikunnan ja retkeilyn perusteet.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa useita luontoon sopivia yksilö-, pari- ja ryhmäleikkejä ja osaa muunnella niitä • osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida turvallisen ja elämyksellisen luontoretken lapsiryhmälle • osaa hyödyntää monipuolisesti retkeilyvälineitä ja huolehtia niiden turvallisuudesta.
Tutkinnon suorittaja tuntee uinnin opettamisen perusteet ja hallitsee veteen sopivat leikit.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee Kuluttajaviraston ohjeet uimahallien ja kylpylöiden turvallisuuden lisäämiseksi • osaa useita perusuuintitapoja sekä näyttää tai havainnollistaa uinnin oppimisen eri vaiheet • tietää veden pelon syyt ja keinot poistaa sen • osaa soveltaa useita veteen sopivia yksilö-, pari- ja ryhmäleikkejä ja osaa muunnella niitä • osaa näyttää tai havainnollistaa erilaisia veteen hyppäämisen tapoja sekä kellunta- ja liukumistapoja • osaa hyödyntää ja kehitellä erilaisia monipuolisia välineitä uinnin opetukseen ja huolehtia niiden turvallisuudesta.
Tutkinnon suorittaja hallitsee luistelun perusteet ja lapsille sopivia harjoitteita.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee ja osaa näyttää tai havainnollistaa luistelun perustekniikat (kaatuminen, ylösnousu, peruspotku, jarrutus, liuku ja takaperin luistelu) • osaa soveltaa useita jäälle sopivia yksilö-, pari- ja ryhmäleikkejä ja osaa muunnella niitä • osaa hyödyntää ja kehitellä moni-

	<p>puolisesti erilaisia välineitä jääliikunnan opetukseen ja huolehtia niiden turvallisuudesta</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee luistimien hankintaan ja huoltoon liittyvät asiat.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee hiihdon perusteet ja lapsille sopivia harjoitteita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee ja osaa näyttää tai havainnollistaa perinteisen ja vapaan hiihtotavan perustekniikat sekä lasku- ja nousutekniikat • osaa soveltaa useita hiihdon opeteluun sopivia yksilö-, pari- ja ryhmäleikkejä ja osaa muunnella niitä • osaa hyödyntää ja kehitellä monipuolisesti erilaisia välineitä hiihdon opetukseen ja huolehtia niiden turvallisuudesta • hallitsee hiihtovälineiden hankintaan ja huoltoon liittyvät asiat.
<p>Tutkinnon suorittaja kehittää omaa ammattitaitoaan liikunnan ohjauksessa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kerätä, vastaanottaa ja hyödyntää palautetta työssään • osaa analysoida omaa työtään • osaa hankkia lisätietoa liikunnan ohjaamisesta ja hyödyntää sitä työssään.
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää oman roolinsa lapsen omaehtoisen liikunnan tukijana.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa omalta osaltaan vaikuttaa liikunnan sallivan toimintakulttuurin luomiseen • suunnittelee ja toteuttaa ohjatun liikunnan siten, että se tukee liikkuamista myös muina aikoina • osaa aktivoita lapsia käyttämään liikuntavälineitä vapaassa toiminnassa.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Liikunnan ohjaamista arvioidaan käytännön työn, kirjallisten suunnitelmien ja muiden kirjallisten tuotosten ja suullisten perustelujen pohjalta. Näyttö voi olla esimerkiksi yksittäinen ohjaustilanne ja siihen liitetty pidempikestoinen ohjaus-

kokonaisuus. Näyttöön kuuluu työsuunnitelma, joka on arvioitava ennen ohjausta. Liikunta-alan ohjaustehtävien kokemus on varmistettava arvioijien valinnassa. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

8 § Yrittäjyys

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää, mitä yrittäjyys ja itsenäinen ammatinharjoittaminen häneltä edellyttävät ja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida kriittisesti yrittäjävalmiuksiaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa yrittäjänä • huolehtii terveydestään ja hyvinvoinnistaan ja osaa laatia itselleen kehityssuunnitelman yrittäjänä • suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään.
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää liike- ja palveluidean merkityksen sekä osaa kehittää ja arvioida erilaisia liike- ja palveluideoita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kuvata liike- tai palveluideansa sekä hahmottaa liiketoimintaympäristönsä • osaa arvioida liikeideansa vahvuuksia, heikkouksia sekä liiketoimintaympäristönsä uhkia ja mahdollisuuksia • ymmärtää kannattavuuden ja asiakaslähtöisyyden merkityksen liiketoiminnassa ja ottaa ne huomioon yritystoimintansa suunnittelussa sekä tuotekehityksessä.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee eri yritysmuotojen perusominaisuudet sekä tietää, kuinka vastuu eri yhtiömuodoissa jakaantuu.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa perustellusti arvioida eri yritysmuotoja ja niiden verotuskohtelua • tuntee yrityksen perustamiseen liittyvät olennaisimmat vaiheet ja niihin liittyvät asiakirjat sekä lakisääteiset ilmoitukset ja osaa laatia ne yhdessä asiantuntijan kanssa.

<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää kustannuslaskennan ja budjetoinnin perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa erottaa muuttuvat ja kiinteät kustannukset toisistaan sekä osaa laatia budjetin • tuntee kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisimmät peruskäsitteet ja -periaatteet • tuntee palkanmaksuun ja verotukseen liittyvät käytännöt.
<p>Tutkinnon suorittaja on tietoinen yritystoiminnan eri rahoituslähteistä ja osaa arvioida yrityksen rahoitustarpeita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää kannattavuuden, vaka- varaisuuden ja maksuvalmiuden merkityksen yrityksen taloudelliselle tilanteelle • osaa laatia kannattavuuslaskelman sekä rahoitussuunnitelman.
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää markkinoinnin ja asiakaslähtöisyyden merkityksen.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia markkinointi- suunnitelman • osaa hyödyntää markkinoinnin keinoja • osaa ottaa huomioon kaikki markkinointiviestinnän osa-alueet • osaa toimia asiakaslähtöisesti sekä kerätä ja hyödyntää asiakas- palautetta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Yrittäjyysosan suorittajalle laaditaan yritysideohahmotelman pohjalta henkilökohtainen näyttösuunnitelma, jossa määritellään täsmennetyt näyttökäytännöt ja niiden laajuudet sekä tarvittavat kehitys- ja arviointikeskustelut sekä niiden ajankohdat. Näytön arvioijista vähintään yhden on oltava yritystoiminnan asiantuntija.

Yrittäjän ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tai jonkun muun ammatti- tai erikoisammattitutkinnon yrittäjyyttä tai yritystoimintaa koskevan tutkinnon osan suorittaminen otetaan soveltuvin osin huomioon tämän tutkinnon osan suorituksen henkilökohtaistamisessa.

9 § Toimintaympäristön hallinta

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee ja osaa perustella liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee pääpiirteissään tärkeimmät liikunta-alan säädökset (liikuntalaki, kuntalaki, kansanterveyslaki, työturvallisuuslaki, yhdistyslaki) ja osaa ottaa ne huomioon työssään • tuntee pääpiirteissään liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen, hallinnollisen rakenteen (valtio, kunnat ja järjestöt) ja päätöksenteon sekä rahoitusjärjestelmät.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee liikuntaan liittyvän yhdyskuntarakenteen ja hyvän liikuntaympäristön edellytykset.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee kunnan viranomaisten roolin liikuntaympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa • osaa olla mukana suunnittelu-prosessissa ja tehdä siinä ehdotuksia • osaa soveltaa liikkumisympäristöön liittyvää tietoa esteettömän, turvallisen, viihtyisän ja liikkumaan aktivoivan toimintaympäristön suunnittelussa • tuntee ja osaa käyttää liikkumis-ympäristöä sekä lähiliikunta- ja liikuntapaikkoja liikunta- ja ohjelmapalvelujen tuottamisessa monipuolisesti • huomioi kestäväen kehityksen vaatimukset.
<p>Tutkinnon suorittajalla on riittävä kirjallinen ja suullinen esitystaito.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • esittää asiansa vakuuttavasti erilaisissa työhön liittyvissä tilanteissa omalla äidinkielellään • hallitsee työnsä edellyttämän asiakirjoittamisen äidinkielellään • osaa kommunikoida työnsä edellyttämällä tavalla vähintään yhdellä vieraalla kielellä.

<p>Tutkinnon suorittaja tuntee liikunta- paikkojen turvallisuusvaatimukset ja ohjatun liikunnan vakuutuskäytännöt.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä liikunta- paikkojen hoitajien kanssa • hallitsee ensiaputaidot SPR:n EA 1:n tasolla • ymmärtää ohjaajavastuun ja nou- dattaa ohjatun liikunnan vakuutus- käytäntöjä • tuntee Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmapalveluiden turvallisuudesta toimintansa edellyttämässä laajuus- suunnitelman yhteen liikunta- paikkaan tai -tapahtumaan.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa toimia yhteistyössä liikunnan paikallisten sidosryhmien ja liikunnan palvelu- verkostojen kanssa omalla toiminta- alueellaan.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä seuraavan tyyppisten organisaatioiden kanssa moniammatillisuuden periaatteella: <ul style="list-style-type: none"> – liikunta- ja urheilujärjestöt sekä muut kansalaisjärjestöt – kunnan toimialat ja -alueet (liikunta- ja vapaa-aikatoimi, sosiaali- ja terveystoimi, nuoriso- toimi, opetustoimi, tekninen toimi) – kansalais- ja työväenopistot sekä seurakunnat – yksityiset palvelujentuottajat.
<p>Tutkinnon suorittajalla on työnsä edellyttämät tietotekniset valmiudet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää työnsä edellyttämällä tavalla tietokonetta, sähköpostia ja muuta sähköisiä viestimiä.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa projektin- hallinnan perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia projektisuunnitelman • osaa johtaa projektin toteuttamista • osaa arvioida projektia ja sen tulosta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Toimintaympäristön hallintaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön tehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin. Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Näyttö voi olla esimerkiksi laajahkon työhön liittyvän hankkeen toteuttaminen.

Työntekijä- ja opettajaedustajan lisäksi näyttöjen arvioinnissa on käytettävä liikunta-alan esimies- tai johtotehtävissä työskentelevää henkilöä. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

10 § Terveyttä edistävä liikunta

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja osaa hankkia tietoa luotettavin menetelmin asiakkaan ja asiakasryhmän liikuntatarpeesta yhteistyössä asiakkaan kanssa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kartoittaa asiakkaan fyysisen aktiivisuuden tarkoituksenmukaisilla menetelmillä • tunnistaa liikunnan toteutumista edistäviä seikkoja, mm. asiakkaan perheeseen, työhön ja harrasteisiin liittyvä ajankäyttö, kiinnostuksen kohteet, välineet ja ulottuvilla olevat liikuntapalvelut • osaa selvittää ja kirjata asiakkaan terveydelliset rajoitukset • osaa selvittää liikuntamuotoihin, olosuhteisiin, liikunnan rasittavuuteen ja välineisiin liittyvät turvallisuusnäkökohdat • osaa tarvittaessa ohjata asiakkaan edelleen muille asiantuntijoille.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa laatia terveyttä edistävän liikuntasuunnitelman.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • täsmentää asiakkaan ja asiakasryhmän liikuntaan liittyvät terveystavoitteet • perustelee liikunnan, terveyskunnan ja terveyden väliset yhteydet asiakkaalle • selvittää asiakkaan terveyteen, terveyskuntoon ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvät yksilölliset tavoitteet • tuntee terveystavoitteiset liikuntasuosituksukset ja noudattaa niitä • tuntee terveyskunnan osa-alueet: kestävyyskunto, tuki- ja liikuntaelimistön kunto, motorinen kunto, aineenvaihdunta ja kehon koostumus

	<ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon yksilölliset terveystavoitteet liikuntaohjelman laatimisessa • sovittaa yhteen ohjatun ja itsenäisen fyysisen aktiivisuuden • ottaa huomioon asiakkaan fyysisen ja psyykkisen turvallisuuden • ottaa huomioon ympäristön ja varusteiden soveltuvuuden, turvallisuuden ja hygieenisyyden.
Tutkinnon suorittaja osaa ottaa huomioon terveyttä edistävän liikunnan vaatimukset liikuntatilanteiden ohjauksessa.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa ohjata ryhmän valmistautumisen, tiedottaa liikuntaan liittyvistä riskeistä, antaa verryttelyohjeen ja tarvittaessa ohjeen harjoittelun keskeyttämisestä • varmistaa riittävän ohjauksen ja osaa perustella sopivan liikunnan määrän ja tavan huomioiden asiakkaiden terveyden, osaamisen, tilat ja liikunnan tavoitteet.
Tutkinnon suorittaja osaa seurata ja arvioida liikunnan terveysvaikutuksia.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida liikunnan terveysvaikutusten toteutumista erilaisilla tavoilla ja kertoa niistä asiakkaalle • tunnistaa liikunnan esteet ja haitat • tukee asiakasta liikuntasuunnitelman toteuttamisessa ja osaa mukauttaa suunnitelmaa asiakkaan tarpeiden muuttuessa • osaa arvioida terveystilanteen muutoksia.
Tutkinnon suorittaja osaa arvioida ja kehittää ammattitaitoaan.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kuvata omaa toimintaansa ohjaavia arvoja ja ihmiskäsitystä • toimii asiakasta kunnioittavasti ja vastuullisesti ja ottaa huomioon asiakkaan kulttuurisen ja yksilöllisen taustan • osaa arvioida omaa toimintaansa ohjaajana ja tunnistaa omat kehittämistarpeensa

	<ul style="list-style-type: none"> • seuraa oman alansa kehitystä ja osaa hyödyntää alansa asiantuntija-verkostoja.
Tutkinnon suorittaja osaa perustella liikuntaharjoittelun fyysiset vaikutukset sekä liikunnan psyykkisen ja sosiaalisen merkityksen.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää liikunnan fysiologisia vaikutuksia (esimerkiksi hengitys- ja verenkiertoelimistö sekä tuki- ja liikuntaelimistö) • ymmärtää liikunnan psyykkisen merkityksen • ymmärtää liikunnan sosiaalisen merkityksen.
Tutkinnon suorittaja osaa tukea asiakkaan omaehtoista liikuntaa.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa toimia siten, että liikunta muodostaa osan lasten, nuorten, työikäisten tai iäkkäiden arkielämää • pyrkii vaikuttamaan lasten, nuorten, työikäisten tai iäkkäiden arki-liikunnan esteinä olevien asenteiden poistumiseen.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Terveyttä edistävää liikuntaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön työtehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin. Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

11 § Liikunnan ohjaaminen

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella liikunnanohjausta asiakaslähtöisesti.	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa selvittää ohjattavan liikuntatottumukset ja -motiivit ja liikuntataidot haastattelemalla, havainnoimalla tai mittaamalla • ottaa vuorovaikutustilanteessa huomioon ohjattavan kulttuurisen ja yksilöllisen taustan • ottaa yksilön ja ryhmän tarpeet huomioon liikuntaohjelman suunnittelussa

	<ul style="list-style-type: none"> • luo avoimen ja kannustavan ilmapiirin ja myönteisen vuoro-vaikutuksen ohjattavien kanssa • auttaa ja neuvoa ohjattavia monipuolisen liikuntamuodon ja -ympäristön valinnassa • laatii kirjallisen liikuntasuunnitelman yksittäiseen liikuntakertaan ja pidemmälle ajanjaksolle.
<p>Tutkinnon suorittaja toimii liikunnanohjauksessa vastuullisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon ja kunnioittaa yksilön ja ryhmän erilaisuutta ja yksityisyyttä liikunnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä • osaa tukea yksilön ja ryhmän itsetuntoa liikunnan avulla ja ottaa tämän huomioon liikunnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä • toimii ohjaustilanteessa esimerkillisesti • noudattaa työnsä edellyttämiä vaitiolovelvollisuutta koskevia ohjeita ja määräyksiä sekä ammattieettisiä periaatteita • tunnistaa oman ammatillisen osaamisensa ja toimii sen rajoissa • tunnistaa omat arvonsa ja niiden merkityksen omassa toiminnassaan.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa ohjata yleisimpiä liikuntamuotoja ja suoritus-tekniikoita turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee ja osaa käyttää monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia ohjausmenetelmiä • hallitsee sanallisen ja ei-sanallisen viestinnän ohjaustilanteessa • osaa antaa palautetta yksilölle ja ryhmälle asianmukaisella tavalla ja erilaisin menetelmin • osaa eriyttää liikuntaa yksilön ja ryhmän tarpeet huomioiden.

<p>Tutkinnon suorittaja tuntee oppimisen ja opettamisen yleisiä periaatteita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa perustella valitsemansa ohjausmenetelmän oppimisen ja opettamisen näkökulmasta ja soveltaa sitä erilaisissa ohjaustilanteissa • osaa ohjaustilanteessa toimia tuloksellisesti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.
<p>Tutkinnon suorittaja omaa riittävät vuorovaikutustaidot.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuuntelee ohjattavia ja ottaa huomioon heidän tarpeensa ja toiveensa • toimii kannustavasti, tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti ohjaustilanteessa.
<p>Tutkinnon suorittaja kehittää omaa ammattitaitoaan liikunnan ohjauksessa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kerätä, vastaanottaa ja hyödyntää palautetta työssään • osaa analysoida omaa työtään • osaa hankkia lisätietoa liikunnan ohjaamisesta ja hyödyntää sitä työssään.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Liikunnan ohjaamista arvioidaan käytännön työn, kirjallisten suunnitelmien ja muiden kirjallisten tuotosten ja suullisten perustelujen pohjalta. Näyttö voi olla esimerkiksi yksittäinen ohjaustilanne ja siihen liitetty pidempikestoinen ohjauskokonaisuus. Näyttöön kuuluu työsuunnitelma, joka on arvioitava ennen ohjausta. Liikunta-alan ohjaustehtävien kokemus on varmistettava arvioijien valinnassa. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää, mitä yrittäjyys ja itsenäinen ammatinharjoittaminen häneltä edellyttävät ja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida kriittisesti yrittäjävalmiuksiaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa yrittäjänä • huolehtii terveydestään ja hyvinvoinnistaan ja osaa laatia itselleen kehityssuunnitelman yrittäjänä • suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään.
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää liike- ja palveluidean merkityksen sekä osaa kehittää ja arvioida erilaisia liike- ja palveluideoita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kuvata liike- tai palveluideansa sekä hahmottaa liiketoimintaympäristönsä • osaa arvioida liikeideansa vahvuuksia, heikkouksia sekä liiketoimintaympäristönsä uhkia ja mahdollisuuksia • ymmärtää kannattavuuden ja asiakaslähtöisyyden merkityksen liiketoiminnassa ja ottaa ne huomioon yritystoimintansa suunnittelussa sekä tuotekehityksessä.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee eri yritysmuotojen perusominaisuudet sekä tietää, kuinka vastuu eri yhtiömuodoissa jakaantuu.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa perustellusti arvioida eri yritysmuotoja ja niiden verotuskohtelua • tuntee yrityksen perustamiseen liittyvät olennaisimmat vaiheet ja niihin liittyvät asiakirjat sekä lakisääteiset ilmoitukset ja osaa laatia ne yhdessä asiantuntijan kanssa.
<p>Tutkinnon suorittaja ymmärtää kustannuslaskennan ja budjetoinnin perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa erottaa muuttuvat ja kiinteät kustannukset toisistaan sekä osaa laatia budjetin • tuntee kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisimmät peruskäsitteet ja -periaatteet

	<ul style="list-style-type: none"> tuntee palkanmaksuun ja vero- tukseen liittyvät käytännöt.
Tutkinnon suorittaja on tietoinen yritystoiminnan eri rahoituslähteistä ja osaa arvioida yrityksen rahoitus-tarpeita.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> ymmärtää kannattavuuden, vaka- varaisuuden ja maksuvalmiuden merkityksen yrityksen taloudelliselle tilanteelle osaa laatia kannattavuuslaskelman sekä rahoitussuunnitelman.
Tutkinnon suorittaja ymmärtää markkinoinnin ja asiakaslähtöisyyden merkityksen.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> osaa laatia markkinointi- suunnitelman osaa hyödyntää markkinoinnin keinoja osaa ottaa huomioon kaikki markkinointiviestinnän osa-alueet osaa toimia asiakaslähtöisesti sekä kerätä ja hyödyntää asiakas- palautetta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Näyttö suoritetaan kirjallisina esityksinä ja keskusteluina siten, että keskeisen arviointiaineiston muodostaa kirjallinen liiketoimintasuunnitelma. Yrittäjyysosan suorittajalle laaditaan yritysideohahmotelman pohjalta henkilökohtainen näyttö-suunnitelma, jossa määritellään täsmennetyt näyttödokumentit ja niiden laajuudet sekä tarvittavat kehitys- ja arviointikeskustelut sekä niiden ajankohdat. Näytön arvioijista vähintään yhden on oltava yritystoiminnan asiantuntija.

Yrittäjän ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tai jonkun muun ammatti- tai erikoisammattitutkinnon yrittäjyyttä tai yritystoimintaa koskevan tutkinnon osan suorittaminen otetaan soveltuvin osin huomioon tämän tutkinnon osan suorituksen henkilökohtaistamisessa.

13 § Liikunta- ja ohjelmapalvelujen tuottaminen

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee tyypillisiä ohjelmapalvelutoiminnassa käytettäviä liikuntalajeja (esim. pyöräily, hiihto, melonta).</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa arvioida ja ylläpitää omaa osaamistaan sekä kehittää itseään • ymmärtää eri-ikäisten edellytykset lajien suorittamiseen • tuntee välineistöä ja niiden huoltoa • tuntee lajien historiaa, nykytilaa ja sääntöjä • tuntee lajien turvallisuusvaatimuksia • tuntee lajien sanastoa yhdellä vieraalla kielellä.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee ohjelmapalvelutoiminnassa käytettävien tyypillisimpien liikuntalajien ohjaamisen eritasoisille ja eri kulttuureista tuleville ryhmille.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee lajien ohjaamisen ja osaa toteuttaa ohjaamisen turvallisesti ja monipuolisesti eri opetusmenetelmiä ja -välineitä käyttäen • hallitsee lajien tekniikoiden havainnollistamisen • ottaa ohjaamisessaan huomioon asiakkaiden tarpeet ja oppimistyylit • osaa arvioida asiakkaiden kehittymistä ja oman ohjaamisensa vaikutavuutta • osaa selvittää omaa oppimis- ja opetuskäsitystään • hallitsee oppimisympäristön erityispiirteet • hallitsee monipuolisesti apuvälineiden käytön • pystyy ohjaamaan yhdellä vieraalla kielellä.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee luontoliikunta- ja ohjelmapalvelujen suunnittelemisen, tuottamisen ja toteuttamisen perusteet eri vuodenaikoina.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa suunnitella erilaisille kohderyhmille suunnattuja tuotteita • tuntee oman alueensa palveluita ja hyödyntää niitä • osaa kehittää asiakkaiden tarpeiden pohjalta selkeästi rajattuja ohjelmapalvelutuotteita • ottaa asiakkaiden henkilökohtaiset

	<p>toiveet huomioon ja kunnioittaa niitä</p> <ul style="list-style-type: none"> • hallitsee luontoliikuntaohjelman palvelutapahtuman järjestämisen eri vuodenaikoina • osaa toimia luontevasti ryhmän johtajana • hallitsee retkeilytaitoja sekä -tekniikkaa • pukeutuu tarkoituksenmukaisesti ohjelmanpalvelu- ja ohjaustilanteessa.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee liikunta-paikkojen turvallisuusvaatimukset ja ohjatun liikunnan vakuutusikäytännöt.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää ohjaajavastuun ja noudattaa ohjatun liikunnan vakuutusikäytäntöjä • tuntee hyvin omaan ohjelmanpalvelutoimintaan liittyvien erikoisaktiviteettien ohjaamisen edellyttämät pätevyysvaatimukset • osaa toimia työhönsä liittyvissä erikois- ja hätätilanteissa • omaa riittävät ensiapuvalmiudet oman työnsä edellyttämässä olosuhteissa (SPR:n EA 2 tai vastaavat tiedot ja taidot) • tuntee Kuluttajaviraston ohjeet ja osaa laatia elinkeinonharjoittajalta vaadittavan turvallisuusasiakirjan sekä osaa toimia sen mukaisesti.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Lajitaidoista ja lajien ohjaamisesta annetaan kustakin erillinen näyttö. Ohjaamistaitoja on arvioitava mahdollisimman aidoissa ympäristöissä ja ohjausnäyttö on annettava myös vieraalla kielellä. Näytön arvioijista yhden on oltava kyseisen lajin asiantuntija ja yhden opetusalan asiantuntija.

Luontoliikunta- ja ohjelmanpalvelujen tuottamista arvioidaan käytännön työn, kirjallisten tuotosten, suullisten perusteluiden ja niiden yhdistelmien perusteella. Turvallisuusasiakirja on yksi osa näyttöä. Näytön arvioijista yhden on oltava ohjelmanpalvelualan asiantuntija.

Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja. Arvioinnin perusteella tehdyt havainnot ja päätökset on kirjattava, ja niistä on annettava palaute tutkinnon suorittajalle arvioinnin jälkeen.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee ja osaa perustella liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee pääpiirteissään tärkeimmät liikunta-alan säädökset (liikuntalaki, kuntalaki, kansanterveyslaki, työturvallisuuslaki, yhdistyslaki) ja osaa ottaa ne huomioon työssään • tuntee pääpiirteissään liikunnan yhteiskunnallisen merkityksen, hallinnollisen rakenteen (valtio, kunnat ja järjestöt) ja päätöksenteon sekä rahoitusjärjestelmät.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee liikuntaan liittyvän yhdyskuntarakenteen ja hyvän liikuntaympäristön edellytykset.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee kunnan viranomaisten roolin liikuntaympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa • osaa olla mukana suunnittelu-prosessissa ja tehdä siinä ehdotuksia • osaa soveltaa liikuntaan liittyvää tietoa esteettömän, turvallisen, viihtyisän ja liikkumaan aktivoivan toimintaympäristön suunnittelussa • tuntee ja osaa käyttää liikkumisympäristöä sekä lähiliikunta- ja liikuntapaikkoja omalla toiminta-alueellaan monipuolisesti • huomioi kestäväen kehityksen vaatimukset.
<p>Tutkinnon suorittajalla on riittävä kirjallinen ja suullinen esitystaito.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • esittää asiansa vakuuttavasti erilaisissa työhön liittyvissä tilanteissa omalla äidinkielellään • hallitsee työnsä edellyttämän asiakirjoittamisen äidinkielellään • osaa kommunikoida työnsä edellyttämällä tavalla vähintään yhdellä vieraalla kielellä.

<p>Tutkinnon suorittaja tuntee liikunta- paikkojen turvallisuusvaatimukset ja ohjatun liikunnan vakuutuskäytännöt.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä liikunta- paikkojen hoitajien kanssa • hallitsee ensiaputaidot SPR:n EA 1:n tasolla • ymmärtää ohjaajavastuun ja nou- dattaa ohjatun liikunnan vakuutus- käytäntöjä • tuntee Kuluttajaviraston ohjeet ohjelmanpalveluiden turvallisuudesta toimintansa edellyttämässä laajuus- dessa ja osaa laatia turvallisuus- suunnitelman yhteen liikunta- paikkaan tai -tapahtumaan.
<p>Tutkinnon suorittajalla on työnsä edellyttämät tietotekniset valmiudet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä seuraavan tyyppisten organisaatioiden kanssa moniammatillisuuden periaatteella <ul style="list-style-type: none"> – liikunta- ja urheilujärjestöt sekä muut kansalaisjärjestöt – kunnan toimialat ja -alueet (liikunta- ja vapaa-aikatoimi, sosiaali- ja terveystoimi, nuoriso- toimi, opetustoimi, tekninen toimi) – kansalais- ja työväenopistot sekä seurakunnat – yksityiset palvelujentuottajat.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa toimia yhteistyössä liikunnan paikallisten sidosryhmien ja liikunnan palvelu- verkostojen kanssa omalla toiminta- alueellaan.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa käyttää työnsä edellyttämällä tavalla tietokonetta, sähköpostia ja muita sähköisiä viestimiä.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa projektin- hallinnan perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia projektisuunnitelman • osaa johtaa projektin toteuttamista • osaa arvioida projektia ja sen tulosta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Toimintaympäristön hallintaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön tehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin.

Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Näyttö voi olla esimerkiksi laajahkon työhön liittyvän hankkeen toteuttaminen.

Työntekijä- ja opettajaedustajan lisäksi näyttöjen arvioinnissa on käytettävä liikunta-alan esimies- tai johtotehtävissä työskentelevää henkilöä. Yhden arvioijista on oltava seuratoiminnan asiantuntija. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

15 § Terveyden edistäminen seuratoiminnassa

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja osaa perustella liikuntaharjoittelun fyysiset vaikutukset sekä liikunnan psyykkisen ja sosiaalisen merkityksen.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää liikunnan fysiologisia vaikutuksia (esimerkiksi hengitys- ja verenkiertoelimistö sekä tuki- ja liikuntaelimistö) • ymmärtää liikunnan psyykkisen merkityksen • ymmärtää liikunnan sosiaalisen merkityksen • tuntee ja osaa soveltaa liikuntaan ja urheiluun liittyvää testausta työnsä edellyttämässä laajuudessa.
<p>Tutkinnon suorittaja edistää terveyttään eri alueilla omassa työssään.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tukee liikunnallista elämäntapaa • toimii päihteettömyyttä edistävästi • tuntee monipuolisen ravitsemuksen perusteet ja osaa tarvittaessa antaa ravitsemusneuvontaa • osaa organisoida seuran harjoitus-toimintaa siten, että lepo, rasitus ja riittävä uni otetaan huomioon • toimii hygieenisten olosuhteiden ja elämäntapojen edistämiseksi • osaa tunnistaa ja kartoittaa yksilöllisiä terveydenedistämistarpeita • tunnistaa yksilöllisiä terveys-ongelmia ja osaa ohjata tarvittaessa muille asiantuntijoille • osaa ohjata ja kouluttaa seuratoimijoita toteuttamaan terveyttä edistäviä toimenpiteitä terveyden eri osa-alueilla käytännössä.

<p>Tutkinnon suorittaja pyrkii edistämään liikunnallisen elämäntavan toteutumista toimintaympäristössään.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • huolehtii omalta osaltaan liikuntaympäristön turvallisuudesta • huolehtii omalta osaltaan, että toimintaympäristö on savuton ja päihteetön seuratoiminnan aikana • pyrkii toimimaan esimerkillisesti sekä edellyttää ja ohjaa muita seuratoimijoita esimerkillisyyteen • osaa puuttua seuran sisällä syntyviin konfliktitilanteisiin (esim. kiusaaminen) ja selvittää niitä • luo edellytyksiä ja ohjaa seuratoimijoita urheiluvammojen ennaltaehkäisyyn sekä hoitoon.
---	--

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Terveyttä edistävää liikuntaa arvioidaan aidoissa työtilanteissa. Käytännön työtehtävien lisäksi arviointi perustuu kirjallisiin suunnitelmiin ja suullisiin perusteluihin. Näyttöjä voidaan täydentää kirjallisilla selvityksillä ja keskusteluilla. Yhden arvioijista on oltava seuratoiminnan asiantuntija. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

16 § Liikunnan ohjaaminen ja valmennus seuratoiminnassa

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella liikunnaohjausta asiakaslähtöisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa selvittää ohjattavan liikuntatottumukset ja -motiivit ja liikuntataidot haastattelemalla, havainnoimalla tai mittaamalla • ottaa vuorovaikutustilanteessa huomioon ohjattavan kulttuurisen ja yksilöllisen taustan • ottaa yksilön ja ryhmän tarpeet huomioon liikuntaohjelman suunnittelussa • luo avoimen ja kannustavan ilmapiirin ja myönteisen vuorovaikutuksen ohjattavien kanssa • auttaa ja neuvoa ohjattavia monipuolisen liikuntamuodon ja -ympäristön valinnassa

	<ul style="list-style-type: none"> • laatii kirjallisen liikunta-suunnitelman yksittäiseen liikuntakertaan ja pidemmälle ajanjaksolle.
<p>Tutkinnon suorittaja toimii liikunnan-ohjauksessa vastuullisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon ja kunnioittaa yksilön ja ryhmän erilaisuutta ja yksityisyyttä liikunnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä • tukee yksilön ja ryhmän itsetuntoa liikunnan avulla ja ottaa sen huomioon liikunnan suunnittelussa, toteutuksessa, arvioinnissa ja kehittämisessä • toimii ohjaustilanteessa esimerkillisesti • noudattaa työnsä edellyttämiä vaitiolovelvollisuutta koskevia ohjeita ja määräyksiä sekä ammattieettisiä periaatteita • tunnistaa oman ammatillisen osaamisensa ja toimii sen rajoissa • tunnistaa omat arvonsa ja niiden merkityksen omassa toiminnassaan.
<p>Tutkinnon suorittaja osaa ohjata yleisimpiä liikuntamuotoja ja suoritus-tekniikoita turvallisesti, tarkoituksenmukaisesti ja monipuolisesti.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee ja osaa käyttää monipuolisesti ja tarkoituksenmukaisesti erilaisia ohjausmenetelmiä • hallitsee sanallisen ja ei-sanallisen viestinnän ohjaustilanteessa • osaa antaa palautetta yksilölle ja ryhmälle asianmukaisella tavalla ja erilaisin menetelmin • osaa eriyttää liikuntaa yksilön ja ryhmän tarpeet huomioiden.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee oppimisen ja opettamisen yleisiä periaatteita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa perustella valitsemansa ohjausmenetelmän oppimisen ja opettamisen näkökulmasta ja soveltaa sitä erilaisissa ohjaustilanteissa • osaa ohjaustilanteessa toimia tuloksellisesti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

<p>Tutkinnon suorittaja omaa riittävät vuorovaikutustaidot.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kuuntelee ohjattavia ja ottaa huomioon heidän tarpeensa ja toiveensa • toimii kannustavasti, tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti ohjaustilanteessa.
<p>Tutkinnon suorittaja kehittää omaa ammattitaitoaan liikunnan ohjauksessa.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • osaa kuvata omaa toimintaansa ohjaavia arvoja ja ihmiskäsitystä • hahmottaa oman oppimistyylinsä • osaa kerätä, vastaanottaa ja hyödyntää palautetta työssään • osaa analysoida omaa työtään • osaa hankkia lisätietoa liikunnan ohjaamisesta ja hyödyntää sitä työssään • seuraa oman alansa kehitystä ja osaa hyödyntää alansa asiantuntija-verkostoja.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee ohjauksen ja valmennuksen perusteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee ohjauksen ja valmennuksen ohjelmoinnin eri-ikäisten kasvatukselliset tarpeet ja oppimisen edellytykset huomioiden • tuntee lapsen ja nuoren motorisen kehityksen vaiheet • ymmärtää monipuolisuuden merkityksen lajitaitojen kehittämisen perustana • ymmärtää harjoittelun tukitoimien merkityksen osana harjoittelua (mm. ravinto, lihastasapaino ja -huolto, terveydenhoito) • tuntee antidopingmääräykset työnsä edellyttämässä laajuudessa • tuntee taidon oppimisen perusteet • ymmärtää testauksen merkityksen osana ohjaus- ja valmennustoimintaa • osaa kehittää urheilijan elämäntilannetta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Liikunnan ohjaamista arvioidaan käytännön työn, kirjallisten suunnitelmien ja muiden kirjallisten tuotosten ja suullisten perustelujen pohjalta. Näyttö voi olla esimerkiksi yksittäinen ohjaustilanne ja siihen liitetty pidempikestoinen ohjauskokonaisuus. Näyttöön kuuluu työsuunnitelma, joka on arvioitava ennen ohjausta. Liikunta-alan ohjaustehtävien kokemus on varmistettava arvioijien valinnassa. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

17 § Yrittäjyys

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
Tutkinnon suorittaja ymmärtää, mitä yrittäjyys ja itsenäinen ammatinharjoittaminen häneltä edellyttävät ja osaa arvioida omia yrittäjävalmiuksiaan.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• osaa arvioida kriittisesti yrittäjävalmiuksiaan sekä tunnistaa omat vahvuutensa ja heikkoutensa yrittäjänä• huolehtii terveydestään ja hyvinvoinnistaan ja osaa laatia itselleen kehityssuunnitelman yrittäjänä• suunnittelee ja hallitsee ajankäyttöään.
Tutkinnon suorittaja ymmärtää liike- ja palveluidean merkityksen sekä osaa kehittää ja arvioida erilaisia liike- ja palveluideoita.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• osaa kuvata liike- tai palveluideansa sekä hahmottaa liiketoimintaympäristönsä• osaa arvioida liikeideansa vahvuuksia, heikkouksia sekä liiketoimintaympäristönsä uhkia ja mahdollisuuksia• ymmärtää kannattavuuden ja asiakaslähtöisyyden merkityksen liiketoiminnassa ja ottaa ne huomioon yritystoimintansa suunnittelussa sekä tuotekehityksessä.
Tutkinnon suorittaja tuntee eri yritysmuotojen perusominaisuudet sekä tietää, kuinka vastuu eri yhtiömuodoissa jakaantuu.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none">• osaa perustellusti arvioida eri yritysmuotoja ja niiden verotuskohtelua• tuntee yrityksen perustamiseen liittyvät olennaisimmat vaiheet ja niihin liittyvät asiakirjat sekä laki-

	sääteiset ilmoitukset ja osaa laatia ne yhdessä asiantuntijan kanssa.
Tutkinnon suorittaja ymmärtää kustannuslaskennan ja budjetoinnin perusteet.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • osaa erottaa muuttuvat ja kiinteät kustannukset toisistaan sekä osaa laatia budjetin • tuntee kirjanpidon ja tilinpäätöksen yleisimmät peruskäsitteet ja -periaatteet • tuntee palkanmaksuun ja verotukseen liittyvät käytännöt.
Tutkinnon suorittaja on tietoinen yritystoiminnan eri rahoituslähteistä ja osaa arvioida yrityksen rahoitustarpeita.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää kannattavuuden, vaka- varaisuuden ja maksuvalmiuden merkityksen yrityksen taloudelliselle tilanteelle • osaa laatia kannattavuuslaskelman sekä rahoitussuunnitelman.
Tutkinnon suorittaja ymmärtää markkinoinnin ja asiakaslähtöisyyden merkityksen.	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • osaa laatia markkinointi- suunnitelman • osaa hyödyntää markkinoinnin keinoja • osaa ottaa huomioon kaikki markkinointiviestinnän osa-alueet • osaa toimia asiakaslähtöisesti sekä kerätä ja hyödyntää asiakas- palautetta.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Yrittäjyysosan suorittajalle laaditaan yritysideohahmotelman pohjalta henkilökohtainen näytösuunnitelma, jossa määritellään täsmennetyt näyttödokumentit ja niiden laajuudet sekä tarvittavat kehitys- ja arviointikeskustelut sekä niiden ajankohdat. Näytön arvioijista vähintään yhden on oltava yritystoiminnan asiantuntija.

Yrittäjän ammatti- tai erikoisammattitutkinnon tai jonkun muun ammatti- tai erikoisammattitutkinnon yrittäjyyttä tai yritystoimintaa koskevan tutkinnon osan suorittaminen otetaan soveltuvin osin huomioon tämän tutkinnon osan suorituksen henkilökohtaistamisessa.

a) Ammattitaitovaatimukset	b) Arvioinnin kohteet ja kriteerit
<p>Tutkinnon suorittaja osaa muodostaa oman johtamisnäkemyksensä.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ymmärtää johtajuuden ja johtajana toimimisen perusteet • ymmärtää omien arvojensa ja ihmiskuvan merkityksen omaan johtamiseensa • hallitsee itsearvioinnin oman johtamistoiminnan välineenä • osaa tehdä oman suunnitelman johtamistaitonsa kehittämiseksi.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee organisaation toiminnan johtamisen ja suunnittelun sekä ymmärtää ihmisten johtamisen perusteita.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunnistaa oleelliset toimintaympäristön muutokset ja osaa arvioida organisaation nykytilaa • ymmärtää strategisen johtamisen käsitteet • kehittää omaa strategista ajatteluaan ja hahmottaa oman seuransa tulevaisuutta • tuntee strategisen suunnittelun käsitteistöä • osaa arvioida strategisen suunnittelun prosessia • osaa motivoida ja johtaa vapaaehtoisia seuratyöntekijöitä • hallitsee tiimityöskentelyn • tuntee yhdistystalouden perusteet ja osaa osaltaan edistää taloudellista ja tuloksellista toimintaa • ymmärtää kehityskeskustelujen merkityksen henkilöstöjohtamisessa.
<p>Tutkinnon suorittaja hallitsee seuratoiminnan ominaispiirteet.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tietää oman alansa seuratoiminnan kehityksen piirteet ja ymmärtää niiden merkityksen oman seuransa toiminnassa • osaa rakentaa henkilöstöhallinnan suunnitelman sisältäen työnkuvaukset, rekrytoinnin ja palk-

	<p>kauksen, koulutussuunnitelman, kehityskeskustelut ja palkitsemisen</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee hyvin yhdistyslain ja osaa toimia sen edellyttämällä tavalla • hallitsee kokoustekniikan • osaa toimia työpaikkaohjaajana seuratoiminnassa • hallitsee seuratoimintaan liittyvät sopimus-, vakuutus-, verotus-, siirto- ja työnantajakäytännöt ja -säädökset ja osaa ohjata seura-aktiiveja näissä kysymyksissä.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee tiedottamisen menetelmiä sekä viestinnän ja vuorovaikutuksen menetelmiä.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kehittää omia esiintymistaitojaan • hallitsee vuorovaikutuksen erilaisissa työhönsä liittyvissä tilanteissa • hallitsee seuran sisäisen tiedottamisen menetelmät • hallitsee seuran ulkoisen tiedottamisen • ymmärtää toimivan seuraimagon ja mielikuvaviestinnän merkityksen osana hyvää urheiluseuratoimintaa.
<p>Tutkinnon suorittaja tuntee seuratoiminnan yleiset kasvatukselliset vaatimukset.</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tuntee ja tukee kestäväen kehityksen periaatteita seuratoiminnassa • hallitsee terveys- ja tapakasvatuksen perusteet ja osaa soveltaa niitä työssään • tuntee tasa-arvoon ja kansainvälisyyskasvatukseen liittyvät periaatteet.

c) Ammattitaidon osoittamistavat

Seuratoiminnan osaamista on arvioitava aidoissa työtilanteissa. Ammattitaitoa arvioidaan käytännön työtehtävien, kirjallisten suunnitelmien ja muiden kirjallisten tuotosten, käytännön ohjausnäytön ja suullisten perustelujen pohjalta. Yhtenä näyttönä voi olla esimerkiksi koulutustilaisuuden järjestäminen seuran valmentajille osana pidempiaikaista toimintaa. Yhden arvioijista on oltava seuratyön asiantuntija. Arvioinnin apuna voidaan käyttää itse- ja ryhmäarviointeja.

Liikunnan ammattitutkinnon arvoperusta ja työn kuvaus

Liikunta-alan tehtävänä on edistää väestön kokonaisvaltaista hyvinvointia, virkistystä, elämyksellisyyttä, toimintakykyä ja työssä jaksamista sekä yhteisöllisyyttä. Liikuntapalveluilla ohjataan ihmisiä liikunnalliseen ja terveysttä edistävään elämäntapaan.

Yhteiskunnan ja väestörakenteen muutos ovat haaste liikunta-alalle. Elintapojen ja liikuntatottumusten muutokset aiheuttavat sekä uusia vaatimuksia että mahdollisuuksia liikunnan ammattilaisille. Kansainvälistymiskehitys tuo toimintaan uusia piirteitä, uusia asiakkaita ja kieli- ja kulttuuritaitovaatimuksia.

Liikunnan ammattitutkinnossa korostuvat yksilön ja erilaisuuden hyväksyminen ja kunnioittaminen, terveen itsetunnon kehittäminen sekä eettinen harkinta. Tutkinnon suorittaneen toiminnassa näkyvät vastuullisuus, sisäinen yrittäjäisyys, turvallisuus sekä osaamisen ja itsensä jatkuva kehittäminen. Ammattitutkinnon suorittanut huomioi myös kestävän kehityksen vaatimukset.

Liikunnan ammattitutkinnon suorittaneet toimivat liikunta- ja vapaa-ajan organisaatioissa, sosiaali- ja terveysalan yhteisöissä ja yrityksissä, eri järjestöjen palveluksessa, nuoriso- ja seuratoiminnassa erilaisissa projekteissa sekä itsenäisinä yrittäjinä. Liikunnan ammattitutkinnon suorittaneet osallistuvat liikuntapalvelujen järjestämiseen erilaisissa toimintaympäristöissä.

Ammatillisessa osaamisessa korostuvat toimintaympäristön hallinta, turvallisen ja terveysttä edistävän liikunnan monipuolinen osaaminen, liikunnan ohjaaminen sekä yrittäjäisyys. Liikunnan ohjaus ja neuvonta vaativat vuorovaikutus-, kommunikaatio- ja yhteistyötaitoja sekä eettisesti kestävää tapaa toimia.

Aikuisliikunnan osaamisala

Aikuisliikunnan tehtävänä on edistää aikuisväestön liikunnallista elintapaa, luoda edellytyksiä arkiliikunnalle, edistää itsenäistä harjoittelua ja fyysistä aktiivisuutta sekä tarjota monipuolista ohjausta eri liikuntamuotoihin.

Väestön ikärakenteen muutos ja työikäisten sekä ikääntyvien työ- ja toimintakyvyn säilyttäminen ovat haaste liikunta-alalle. Elintapojen ja liikuntatottumusten muutokset aiheuttavat sekä uusia vaatimuksia että mahdollisuuksia liikunnan ammattilaisille.

Aikuisliikunnan osaamisalan suorittaneet toimivat liikunta- ja vapaa-ajan, sosiaali- ja terveysalan yhteisöissä ja yrityksissä, eri järjestöjen palveluksessa, erilaisissa aikuisliikuntaan liittyvissä projekteissa ja hankkeissa sekä itsenäisinä yrittäjinä.

Aikuisliikunnan ammattitutkinnon suorittaneet osallistuvat liikuntapalvelujen järjestämiseen aikuisväestölle erilaisissa toimintaympäristöissä.

Ammatillisessa osaamisessa korostuvat sekä turvallisen ja terveysttä edistävän liikunnan monipuolinen osaaminen, liikkumis- ja toimintaympäristöjen hallinta, aikuisliikunta ja yrittäjäisyys. Aikuisliikunnan osaaminen vaatii vuorovaikutus-, kommunikaatio- ja yhteistyötaitoja, eettisesti kestävää tapaa toimia sekä kokonaisvaltaista osaamista työikäisten ja ikääntyvien liikunnassa sekä soveltavassa aikuisten liikunnan ohjaamisessa.

Lasten liikunnan osaamisala

Lasten liikunnan ohjaustehtävissä työskentelevät henkilöt ovat lasten liikunnan erityisosaajia. Heidän tyypillisiä työpaikkojaan ovat päiväkodit ja muut päivähoidon toimipisteet, esim. perhepäivähoito, leikkipuistot ja asukaspuistot, koululaisten iltapäivätoiminnan yksiköt sekä urheiluseurat.

Tutkinnon suorittanut henkilö kykenee suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan lasten liikuntaa, joka huomioi lapsen kokonaiskehityksen ja lapsen yksilöllisyyden. Hän osaa suunnitella, toteuttaa ja arvioida ohjattuja liikuntatuokioita, jotka edistävät lapsen kehontuntemusta ja perustaitojen oppimista. Hän on harjaantunut lapsen liikuntataitojen havainnointiin ja kykenee suunnittelemaan liikunnan toteutusta lapsen kehitystason mukaan. Hän pystyy erittelemään omassa työssään liikunnan ohjauksen ja omaehtoisen liikunnan tukemisen.

Hän kykenee yhteistyöhön muiden lasten parissa toimivien kanssa ja osaa käyttää hyödykseen oman alueensa lapsille sopivia liikuntapalveluja sekä lasten liikuntaa edistävien järjestöjen palveluja.

Lasten liikuntaa ohjaava henkilö tuntee vastuunsa sekä liikunnan suunnittelun että toteutuksen näkökulmasta. Hän kohtelee ohjauksessaan olevia lapsia kunnioittavasti ja tasavertaisesti. Hän kykenee ohjaamaan erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten sekä eri vammais-, kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten liikuntaa osana omaa työtään. Työ edellyttää välineiden ja tarvikkeiden hallitsemista sekä ympäristö- ja turvallisuuskysymysten huomioimista kaikessa toiminnassa.

Liikunta- ja ohjelmapalvelujen osaamisala

Liikunta- ja ohjelmapalvelujen ammattilainen työskentelee luonto- tai ulko-liikuntakeskuksissa, hiihtokeskuksissa ja vastaavissa organisaatioissa toisen palveluksessa, yrittäjänä tai itsenäisenä elinkeinonharjoittajana.

Hän suunnittelee, markkinoi ja toteuttaa kohderyhmän tarpeiden mukaisia palveluja. Liikunta- ja ohjelmapalvelut ovat omatoimisia tai ohjattuja asiakaslähtöisiä ja ympärivuotisia toimintoja. Liikunnan opettamisella on ammatissa keskeinen merkitys. Tutkinnon suorittanut osaa tuottaa yleisötapahtuman toteuttamiseen liittyviä palveluja sekä hallitsee liikuntamatkailun hankkeistamisen ja teemaopastuksen.

Liikunta- ja ohjelmapalvelualan työ edellyttää kuluttajansuojan säädöksiin ja sopimuksiin liittyvien vastuiden tuntemista. Alalla työskentelevä hallitsee ja osaa hyödyntää Suomen ja erityisesti oman toimialueensa elinkeinorakenteeseen liittyviä erityispiirteitä, organisaatioita ja rakenteita.

Hän toimii asiakaslähtöisesti ja osaa joustavasti vastata uudenlaisiin haasteisiin. Hän hallitsee henkilökohtaisen myyntityön ja yrittäjyyden perusteet. Toisen palveluksessa hän osaa toimia sisäisen yrittäjyyden periaatteella. Liikunta- ja ohjelmapalvelualalla työskentelevä osaa käyttää työssään tarvitsemia kieliä sekä hallitsee tietotekniikan käytön. Työ edellyttää omaan palveluiden tuottamiseen liittyvien välineiden ja tarvikkeiden hallitsemista sekä ympäristö- ja turvallisuuskysymysten huomioimista kaikessa toiminnassa, erityisesti luonnossa eri vuodenaikoina.

Liikunta- ja ohjelmapalvelualan ammattilainen selviytyy yllättävistäkin tilanteista ja kykenee toimimaan erilaisten asiakkaiden kanssa sosiaalisesti tuottaen heille positiivisia elämyksiä. Hänen toimintansa on kohteliasta, luotettavaa, suvaitsevaa ja oma-aloitteista. Hän ymmärtää esteettisiä näkemyksiä ja ottaa ne huomioon myös ulkoisessa olemuksessaan ja toiminnoissaan.

Seuratoiminnan osaamisala

Tämän osaamisalan suorittanut ammattilainen tekee työtään eri yksilö- ja joukkuelajien toiminnan johto-, suunnittelu- ja koulutus- sekä ohjaus- ja valmennustehtävissä. Työ tapahtuu liikunta- ja urheiluseuran palveluksessa, liikunta-alan yrittäjänä, lajiliitossa, järjestössä tai kunnassa.

Seuratoiminnan muuttuessa ja vapaaehtoistyön rinnalle on tullut liikunta-alan ammattilaisia, jotka pystyvät johtamaan seurojen operatiivista toimintaa tulevaisuuden haasteissa ja muutoksissa. Seurat rakentavat toimintaansa entistä asiakaslähtöisemmin. Mukanaolo lisää merkitystä ja arvoa yksilön elämään. Liikunta- ja urheilutoimintaa arvotetaan sen vastikkeellisuuden ja laadun mukaan. Vapaaehtoisten johtaminen ja rekrytointi edellyttää mielekästä sitouttamista.

Seuratoiminnan vetäjän työ rakentuu eettisesti kestävään tapaan toimia. Siinä korostuu yksilön henkinen kasvu, sosiaalisuuteen kasvaminen ja liikunnallisten ja urheilullisten elämäntapojen edistäminen. Päämääränä on pysyvän kiinnostuksen herättäminen liikuntaa kohtaan monipuolisen liikunnan ja lajiosaamisen kehittämisen avulla. Työn keskeisenä sisältönä ovat sekä harrasteliikunta että tavoitteellinen kilpaurheilu. Seuratoiminnan laadun varmistaminen ja kehittymisen arviointi kuuluvat hänen ammattitaitoonsa.

Ammatillisessa osaamisessa korostuvat ihmisenä kehittyminen ja johtaminen, laatu- ja tietoinen seuratoiminta ja vapaaehtoistyö, projektityö ja työpaikkaohjaaminen, viestintä- ja vuorovaikutustaidot sekä kokonaisvaltainen käsitys ohjaus- ja valmennusprosessien eri vaiheista.